

M IJN ERVARINGEN MET *CORALLUS HORTULANUS HORTULANUS* EN *CORALLUS HORTULANUS COOKI*

B.E.N. van der Veen.

DE FAMILIE BOIDAE (GRAY 1825)

INLEIDING

In dit artikel wil ik graag uitleggen waarom ik zo enthousiast ben geworden voor deze soort. In eerste instantie leg ik wat uit over de soort. Daarna beschrijf ik enkele ervaringen die ik zoal gehad heb met *Corallus hortulanus hortulanus* en *Corallus hortulanus cooki*. Er zullen ongetwijfeld zaken in dit artikel genoemd worden die bij de meeste lezers al bekend zullen zijn, maar ik heb het idee dat ze toch essentieel zijn voor het begrijpen van het geheel.

De Boidae hebben over het algemeen ogen met verticale, langwerpige pupillen, smalle neusgaten, veel schubbenrijen rondom het lichaam, smalle ventrale schubben en twee volledig ontwikkelde longen. Ze missen de kleine tanden op de premaxilla (de pythons bezitten deze nog wel), het bekken is rudimentair aanwezig, evenals de achterpoten (deze zijn uitwendig zichtbaar aan weerszijden van de cloaca: de zogenaamde sporen). Bij mannetjes zijn de sporen duidelijk zichtbaar, bij vrouwtjes zijn ze vaak kleiner en nauwelijks te zien.

Corallus hortulanus hortulanus. Kweker: T. Simon, Kirchen (Duitsland).
Foto: A. Bening.

CORALLUS (DAUDIN 1803)

Deze boa's leven meestal op grote hoogtes. De kop onderscheidt zich sterk van de nek, de staart is aanzienlijk langer dan die van de grondbewonende soorten, en kan fungeren als een grijpstaart. De voorste tanden zijn lang en gekromd. De lippen zijn sterk gepit en bezitten hittegevoelige putjes, waardoor de dieren een temperatuursvariatie van $\pm 0.025^{\circ}\text{C}$ kunnen waarnemen.

CORALLUS HORTULANUS HORTULANUS (LINNAEUS 1758) EN *CORALLUS HORTULANUS COOKI* (GRAY 1842)

De benaming is een probleem op zich. Is het nu *Corallus hortulanus* of *Corallus enydris*? Toen Linnaeus deze soort beschreef in 1758, beschreef hij zowel *hortulanus* en *enydris* op dezelfde pagina. De klassieke catalogi van de laatste eeuw spreken over *hortulanus*. De naam veranderde in 1935 in *enydris* door een man genaamd Strull. Linnaeus beschreef *enydris* vier regels eerder dan *hortulanus*, dus concludeerde Stull hieruit dat het *enydris* moest worden. Hierover zijn eindeloze discussies gevoerd, waarmee ik u niet zal vermoeien, maar uiteindelijk is er toch gekozen voor de naam *hortulanus*.

Corallus hortulanus hortulanus. Kweker: G. Hollander, Baanbrugge.
Foto: A. Bening.

Deze boa is een slanke boomboca met een brede kop en een smalle nek. De nasale schubben zijn in contact met elkaar. Deze slang is één van de meest variabele slangen wat kleuren betreft. In het algemeen zijn de oudere dieren gelig tot grijsz bruin, met veel kleine, donkere, ovale plekken over het centrum van de rug. De buik is grijs-geel tot wit, met enkele of veel donkere vlekken. Soms zijn er helder rode kleuren in het patroon en de cirkels op de rug kunnen omlijdend zijn met helder rood of geel. De bovenkant van de kop is sterk getekend met zwarte, onregelmatige lijnen, met gescheiden donkere strepen, lopend van het oog tot aan de mondhoeken.

Volwassen dieren zijn een meter in lengte en kunnen een maximum bereiken van ongeveer 2,5 meter. De staart is 15-20% van de totale lengte. *Corallus hortulanus*-species komen voor van Costa Rica (en Nicaragua?) in Centraal-Amerika tot aan het noorden van Zuid-Amerika, Zuid-Bolivia en Zuid-Brazilië. Zij komen ook voor in de Guyana's, Venezuela en Colombia, en verder op Trinidad en Tobago. Voeg hier nog aan toe de Windward-eilanden van de zuidelijke Caribbean, St.-Vincent, Grenada en de Grenadines.

Er zijn dus twee soorten gedefinieerd: *Corallus hortulanus hortulanus* en *Corallus hortulanus cooki*. Het onderscheid, tussen deze twee soorten kan alleen gebaseerd worden op het verschil in aantal dorsale schubben: *Corallus hortulanus hortulanus* >50 en *Corallus hortulanus cooki* <50.

naam	hort. hort.	cooki
Dorsale schubben		
in rijen	(47,4)>50-63	39-<50 (48)
Ventralen	270-299	257-278
Subcaudalen	105-137	100-122

Enige determinatiegegevens van Corallus hortulanus in tabelvorm.

Sporadisch vinden we een exemplaar van *Corallus hortulanus hortulanus* met 47 of 48 rijen dorsale schubben.

HOE KWAM IK BIJ CORALLUS?

Door een boek van Chris Mattison is het allemaal begonnen. Hierin zag ik een foto van een *Corallus hortulanus*. Ik was direct gefascineerd door haar uiterlijk en uitstraling. Ik had toentertijd nog geen slangen en moest beginnen met een andere soort. Ik ben begonnen met Elaphe-soorten. De liefde voor Corallus-soorten kon ik echter niet loslaten

Aangezien ik lid ben van de ESV en dus een vrijkaart kreeg voor de beurs in Houten op 3 oktober 1998, ben ik daar heen gegaan. In eerste instantie was ik van plan om literatuur aan te schaffen, maar hierin slaagde ik niet. Wat mij op de beurs direct opviel, was dat *Morelia viridis* in verschillende kleurvariëteiten te koop was en dat ook *Corallus hortulanus* aangeboden werd! Het probleem met deze dieren was (volgens zeggen), dat ze moeilijk aan het eten te krijgen zijn en dat ze een agressief karakter hebben. Ondanks deze waarschuwingen heb ik een koppeltje *Corallus hortulanus* aangeschaft.

HUISVESTING

Deze in Zuid-Amerika voorkomende boa leeft voornamelijk in bomen, soms op grote hoogten. De temperatuur waarop ze overdag gehouden moeten worden is rond de 28°C en 's nachts rond de 20°C.

Rekening houdend met deze gegevens is de bak waarin ze zich bevinden 40x60x40cm. Zo voldoet deze aan de temperatuursgradaties. De bak met genoemde afmetingen is alleen voor de periode van baby tot halfwas. Wanneer de slangen halfwas

MIJN ERVARINGEN MET *CORALLUS HORTULANUS HORTULANUS* EN *CORALLUS HORTULANUS COOKI*

bereikt hebben, gaan ze in een grotere bak waarin ik ook andere voorzieningen heb aangebracht (voor de kweek).

De inrichting bestaat uit takken en bamboe. De bodem is bedekt met houtsnippers van berkenhout. De ruimte wordt verwarmd door een lamp (geen verwarmingskabels nodig aangezien de bak in een kamer met centrale verwarming staat) die met een tijdschakelaar en dimmer geregeld kan worden. In de bakken heb ik *Philodendron*-planten geplaatst om de luchtvochtigheid op 70-85% te houden.

DE DIEREN EN EEN RAAR FENOMEEN

Bij aanschaf waren de dieren ± zes weken oud. Van alle slangen hou ik koppeltjes en dus ook van deze soort. De dieren zagen er goed gezond uit en vertoonden ook de agressie waarom ze bekend staan. Zoals al eerder vermeld kan de tekening op de rug sterk variëren, evenals de onderliggende kleur. De kop is wat groot in vergelijking tot de zeer smalle nek. De bek is voorzien van lange, gebogen tanden die diep in het lichaam van de prooi kunnen dringen. Ook kunnen ze de hobbyist, mij dus, daarmee een akelige beet toedienen, iets wat menig keer gebeurd is. Alle *Corallus hortulanus*-soorten hebben warmtegevoelige putjes op hun labialen die hun in staat stellen warmtevariëaties van 0.025°C te registreren. Op die manier kunnen ze hun prooi lokaliseren.

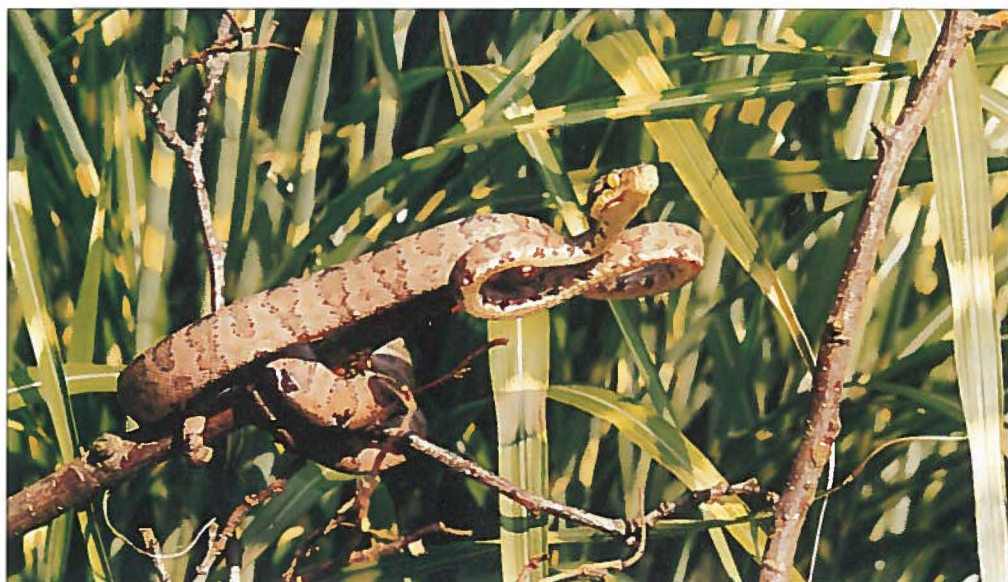
Corallus hortulanus is een nachtdier en brengt de dag slapend en rustend door. Het oog is wat katachtig en verraadt eigenlijk ook dat het een nachtdier is (hoewel dit niet zo hoeft te zijn). Mijn oudste dieren hebben een groenachtige onderliggende kleur met hierop een wat geruite oranjeachtige tekening en gele ogen. Mijn andere exemplaren zijn geel, met rode omlijning om de dorsale tekening, en een oranje exemplaar.

Thuis wilde ik de dieren die ik had meegenomen uit Houten in de gereedstaande bak doen. In eerste instantie gaf ik ze de mogelijkheid om zelfstandig uit de bakjes te kruipen waarin ze waren vervoerd. Aangezien ze dit verblijf wel best vonden heb ik ze toen maar geholpen bij het verlaten hiervan. Hierbij kwam ik tot een voor mij toen nog onbekende ervaring. In de literatuur had ik wel eens over dit fenomeen gelezen, maar dat betrof andere soorten. Nadat ik het vrouwelijke exemplaar uit haar bakje had geholpen, ging ze op haar rug liggen. Veronderstellend dat ze het leven gelaten had, ging ik dit teleurgesteld aan mijn vriendin vertellen. Na ongeveer 30 minuten keerde ik terug naar de plek des onheil en wat zag ik: de onverlaat zat me gewoon op haar tak aan te staren.

Het mannelijke exemplaar vertoonde soortgelijk gedrag. Ondanks dat ik weet had van dit fenomeen, verwachtte ik het niet bij deze dieren. Eerder had ik verwacht dat ze agressief gedrag zouden vertonen als ze zich bedreigd zouden voelen. Ongeveer vijf minuten nadat ik de kamer was uitgelopen en weer binnen was gekomen, zag ik dat ook dit exemplaar de hoogte had opgezocht. Ik heb de slangen dit, na deze keer, nog een paar keer zien doen. Voornamelijk wanneer ik aan het kijken was terwijl zij aten.

HET VOEDSEL EN DE VOEDING

Na de dieren ongeveer een week aan hun verblijf te hebben laten wennen, ging ik ze voor de eerste keer voederen. De literatuur vermeldt, dat *Corallus hortulanus* in de jonge jaren hagediseters zijn, of jonge vogels eten. Pas op latere leeftijd gaan de dieren over op knaagdieren en gevogelte. Ikzelf heb ze geprobeerd te voeren met muizen, met zogenaamde dikke 'biggen'.

Corallus hortulanus hortulanus 'wildkleur'. Kweker: hr. Janssons, Den Bosch. Foto: A. Bening.

Corallus hortulanus hortulanus. Kweker: R. Winkler, Zoeterwoude. Foto: A. Bening.

De eerste voederbeurt was geen succes. De slangen reageerden wel op hun prooi, maar als ze die eenmaal vast hadden, vertoonden ze ineens geen interesse meer en lieten hem los. Toch heb ik het nog een paar keer geprobeerd, steeds echter met hetzelfde gedrag als resultaat. Waarschijnlijk voelden ze zich bedreigd door de prooi (en pincet), waardoor ze dus wel beten, maar niet gingen eten.

Ik ben met het voeren gestopt voordat ik ze teveel stress zou bezorgen. Het mannelijke exemplaar was na de voederbeurt erg rustig wat mij toch geruststelde. Als hij nog gestrest zou zijn, dan zou hij nog steeds alert zijn geweest en had hij zich niet in deze rustige positie gehouden. Ook het vrouwelijke exemplaar vertoonde dit gedrag.

Nadat ik een telefoontje had gepleegd (alle raad is welkom), kreeg ik te horen dat *Corallus hortulanus* misschien niet ging eten, omdat de smaak van muizen haar niet trok. De raad die ik kreeg was om de prooi in te smeren met de geur van een eendagskuiken of een Anolis. Na over deze optie nagedacht te hebben, kwam ik tot de conclusie dat ik hier beter mee kon wachten en dit als allerlaatste mogelijkheid kon gebruiken. Wanneer ze immers aan de geur van eendagskuikens gewend zijn is het waarschijnlijk dat ik ze deze prooi de rest van hun leven zou moeten geven.

Daarom heb ik de *Corallus hortulanus* nog enkele weken geprobeerd te voeren met muizen. Na het ongeveer drie weken geprobeerd te hebben, heb ik de verkoper van de dieren gebeld. Die gaf mij enkele tips:

- voer niet te groot (het liefst 'pinkies') en bied deze aan met een lange pincet; mijn eerste fout was dus waarschijnlijk dat de 'biggen' die ik voerde te groot waren;
- voer gedurende de schemerperiode en laat op de avond;

- voer de slangen alleen wanneer je ze van *anderen* kunt benaderen; mijn tweede fout was, dat ik de dieren tot dusver van opzij en iets van boven had benaderd; ik had kunnen weten dat ze dit zouden zien als bedreiging, omdat hun natuurlijke vijanden hen ook van boven benaderen;
- wanneer de slang de prooi vastheeft en een wurgbeweging vertoont, laat dan de prooi los; en beweeg hierna zelf niet meer;
- gooi een dode muis in een badje met kokend water; hierdoor krijgt hij een extreme geur die de *Corallus* meestal wel prikkelt tot eten;
- soms moet de muis aangeprikt worden om de slang aan het eten te krijgen.

Ondanks al deze goede raad is het volhouden, want zelfs wanneer je je aan alle tips houdt, kan *Corallus hortulanus* de prooi uitbraken. Wanneer dit gebeurt gewoon volhouden!

Ik heb hierover ook met de heer Abuys gesproken. Hij heeft zelf ettelijke jaren met *Corallus hortulanus* gekweekt en hij heeft de dieren ook bestudeerd in hun natuurlijke habitat. De heer Abuys vertelde me ook dat *Corallus hortulanus* nooit een prooi op de grond opeet, maar hem op de grond zal doden om hem daarna met behulp van haar staart mee de hoogte in te nemen om hem dan daar op te eten. Dit fenomeen heb ik inmiddels al vele malen mogen waarnemen. Na al deze telefoontjes en het opvolgen van deze tips is het mij uiteindelijk gelukt alle *Corallus hortulanus* aan het eten te krijgen.

CONCLUSIE

Ik wilde dat ik eerder aan deze soort begonnen was. Het zijn zeer fascinerende dieren en het is echt een uitdaging om mee om te gaan. Elke keer weer sta ik versteld van hun kunnen en van de kleurveranderingen wanneer ze ouder worden. Ik heb geleerd

om te gaan met hun agressieve karakter. Zelf wil ik verder gaan met andere *Corallus*-soorten, zoals *Corallus caninus* en met *Sanzinia*'s.

Ik heb de schubben geteld met behulp van een vervelling van een van mijn dieren (wat dus niet echt nauwkeurig is). Dit leidde tot de determinatie van *Corallus hortulanus cooki*. Alleen de subcaudalen zijn wat raar!) Ze staan hieronder weergegeven in een tabel:

naam	nummers
Subcaudalen	± 125
Ventralen	± 273
Dorsale Rijen	± 44
Anale schubben	gedeeld

Een mooie foto, die een goede vergelijking mogelijk maakt met één van mijn cooki's, staat in 'Kaleidoscopic Tree Boas' van Stafford and Henderson – Plate 10. De schubben van de andere slangen zal ik ook nog eens gaan tellen. Deze bevindingen laat ik weten in een volgend artikel.

Het midden in de nacht voeren en het wachten is de moeite waard geweest!

OVERIGE

Graag zou ik A. Abuys en K. Hoppe willen bedanken voor hun raadgevingen.

WAAR IK TE VINDEN BEN

e-mail: b.vd.veen@hccnet.nl

HomePage: <http://home.hccnet.nl/b.vd.veen>

LITERATUUR

Abuys, A., *Lacerta* nr. 2. - 48e jaargang, december 1989-1990.

Abuys, A., *Lacerta* nr. 12 - 46e jaargang, september 1988.

Henderson, R., Artikel van Internet: *Reptiles and Amphibians - The Kaleidoscopic Tree Boa: Corallus enydris in the West Indies.*

Henderson, R., *A Taxonomic Review of the Corallus hortulanus Complex of Neotropical Tree Boas.*

Henderson, R. and Stafford, P., *Kaleidoscopic Tree Boas.*

Mattison, Chr., *Slangen: soorten, herkomst, voeding en verzorging.*

Walls, J., *The living Boas - A Complete guide to the boas of the world.*

